

**ISTRAŽIVANJA U OBLASTI
DRUŠTVENIH NAUKA
U SRBIJI:
PREGLED STANJA,
KARAKTERISTIČNI PROBLEMI I
PREPORUKE**

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Regional Research
Promotion Programme | Western Balkans

ISTRAŽIVANJA U OBLASTI DRUŠTVENIH NAUKA U SRBIJI: PREGLED STANJA, KARAKTERISTIČNI PROBLEMI I PREPORUKE

Redaktori
Ivan Stošić
Bojana Radovanović
Mihajlo Đukić

Beograd, 2013. godine

Izdavač

Institut ekonomskih nauka

Beograd, Zmaj Jovina 12

Tel. (011) 2622-357; faks: (011) 2181-471

E-mail: office@ien.bg.ac.rs

Za izdavača

Prof. dr Dejan Erić, direktor

Kompjuterska obrada

Zorica Božić

Štampa

SP print, Novi Sad

Tiraž

300 primeraka

ISBN 978-86-89465-04-4

© 2013. Sva prava zadržana. Ni jedan deo ove knjige ne može biti reprodukovan u bilo kom vidu i putem bilo kog medija, u delovima ili celini bez saglasnosti izdavača, odnosno autora priloga.

Sadržaj

PREDGOVOR	7
UVOD: ULOGA I ZNAČAJ NAUKE I ZNANJA SA POSEBNIM OSVRTOM NA DRUŠTVENE NAUKE.....	11
KAPACITETI, PRAKSE I PROBLEMI NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE ZAJEDNICE U SRBIJI.....	16
UVOD	16
1. PODACI O UZORKU.....	17
2. OBRAZOVANJE I PROFESIONALNA TRAJEKTORIJA	20
2.1. Vreme trajanja studiranja	20
2.2. Mesto studiranja	26
2.3. Studijski boravci u inostranstvu	28
2.4. Profesionalna mobilnost istraživača.....	29
3. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE PRAKSE	31
3.1. Objavljivanje naučnih radova.....	31
3.2. Učešće u naučno-istraživačkim projektima	41
3.3. Učešće na naučnim konferencijama.....	45
3.4. Indeks naučno-istraživačke aktivnosti	49
4. VLADANJE STRANIM JEZICIMA I OSPOBLJENOST ZA KORIŠĆENJE KOMPJUTERSKIH PROGRAMA.....	55
5. PROBLEMI U NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOM RADU, TEŠKOĆE U PREZENTOVANJU REZULTATA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOG RADA I KOMENTARI U VEZI SA SISTEMOM VREDNOVANJA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKOG RADA U SRBIJI	58
5.1. Problemi u NIR-u	62
5.2. Teškoće u prezentovanju NIR-a.....	67
5.3. Komentari u vezi sa sistemom vrednovanja NIR-a.....	72
6. PERSPEKTIVE MLADIH ISTRAŽIVAČA	80
7. PREPORUČENE OBLASTI INTERVENCIJE	81
FINANSIRANJE ISTRAŽIVANJA	83
SAŽETAK	83
1. FINANSIRANJE ISTRAŽIVANJA I PAMETAN RAST – STRATEGIJA EVROPA 2020	84
2. SRBIJA I EVROPSKE ZEMLJE – KOLIKO ZAOSTAJEMO?	85

3. STRATEŠKI OKVIR FINANSIRANJA NAUKE U SRBIJI – PERSPEKTIVA FINANSIRANJA	87
4. KARAKTERISTIKE FINANSIRANJA ISTRAŽIVANJA U SRBIJI I PODSTICAJI MINISTARSTVA	88
5. FINANSIRANJE DRUŠTVENIH I HUMANISTIČKIH NAUKA	91
6. PREPORUKE	91
PITANJA VREDNOVANJA NAUČNIH REZULTATA	94
SAŽETAK	94
1. UVOD	94
2. PODACI I NEKI VAŽNI KONCEPTI	96
3. SADRŽAJNI UZROCI	99
4. NEADEKVATAN SISTEM PODSTICAJA	101
5. DOMAĆI AKADEMSKI ČASOPISI	105
6. STANJE NA UNIVERZITETU	108
7. PREPORUKE	113
POLOŽAJ MLADIH ISTRAŽIVAČA U SRBIJI 2012	121
SAŽETAK	121
1. UVOD	121
2. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ I OPTEREĆENJE MLADIH ISTRAŽIVAČA	126
3. VREDNOVANJE NAUČNOG RADA MLADIH ISTRAŽIVAČA	128
4. PRIZNAVANJE STRANIH VISOKOŠKOLSKIH ISPRAVA	130
5. PREPORUKE ZA BOLJU PRAKSU	131
5.1. Preporuke za poboljšanje socio-ekonomskog položaja mladih istraživača	131
5.2. Vrednovanje ishodišta mladih istraživača u nastavi i nauci	132
5.3. Vrednovanje naučnog rada mladih istraživača	133
5.4. Preporuke u vezi sa priznavanjem stranih visokoškolskih isprava	133
6. REFORMA NASTAVNOG PROGRAMA U CILJU UNAPREĐENJA ISTRAŽIVAČKOG RADA	134
KA UNAPREĐENJU SARADNJE IZMEĐU NAUČNE ZAJEDNICE I KREATORA POLITIKA U SRBIJI	135
SAŽETAK	135
1. UVOD	135
2. NAUČNA ZAJEDNICA	142

3. DONOSIOCI ODLUKA I KREATORI JAVNIH POLITIKA	145
OSNIVANJE UDRUŽENJA ISTRAŽIVAČA U OBLASTI DRUŠTVENIH NAUKA	147
UVOD	147
1. STANJE U SRBIJI	147
2. OBLICI I KARAKTERISTIKE UDRUŽENJA NAUČNIKA I ISTRAŽIVAČA.....	149
3. PREDLOG ZA OSNIVANJE UDRUŽENJA	150

PREDGOVOR

Publikacija koja je pred Vama deo je projekta *Uspostavljanje dijaloga između zajednice istraživača i donosilaca odluka radi unapređenja kvaliteta istraživanja u društvenim naukama u Srbiji*, koji se realizuje u okviru *Regionalnog programa podrške istraživanju u oblasti društvenih istraživanja na Zapadnom Balkanu (Regional Research Promotion Programme – RRPP)*. Pre nego što damo kratak prikaz publikacije, osvrnućemo se na osnovne ciljeve programa u okviru kog je inicirana i podržana realizacija ovog projekta.

Regionalni program podrške istraživanju u oblasti društvenih istraživanja na zapadnom Balkanu (RRPP) ima za cilj podsticanje i promovisanje istraživanja u društvenim naukama u regionu Zapadnog Balkana. Program se suštinski zasniva na tri međusobno povezana stuba, to su: 1) podrška istraživanjima u oblasti društvenih nauka, 2) izgradnja kapaciteta istraživača i istraživačkih organizacija i 3) povezivanje i bliža saradnja istraživača. RRPP pruža finansijsku podršku istraživačkim projektima, organizuje seminare, treninge i mentorstva sa vodećim svetskim stručnjacima, svake godine okuplja istraživače na međunarodnoj konferenciji pod nazivom „Društvene, političke i ekonomske promene na Zapadnom Balkanu“.

Program vodi Univerzitet u Friburgu, pod pokroviteljstvom Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). Implementacija RRPP-a započeta je 2008. godine, kada je on zamišljen kao trogodišnji program. Institut ekonomskih nauka je lokalna koordinaciona jedinica od 2010. godine, kada je počela implementacija ovog programa u Srbiji. Nakon smernica i zaključaka iz pregovora o budućnosti programa, implementacija RRPP-a je produžena za period jul 2011 – jun 2013. Kao poseban cilj u ovoj fazi implementacije istaknuto je unapređenje saradnje između istraživača i kreatora politika radi poboljšanja stanja u društvenim naukama u zemljama regiona, što upravo i jeste misija projekta *Uspostavljanje dijaloga između zajednice istraživača i donosilaca odluka radi unapređenja kvaliteta istraživanja u društvenim naukama*.

Kao polazna osnova za pripremu projekta *Uspostavljanje dijaloga između zajednice istraživača i donosilaca odluka radi unapređenja kvaliteta istraživanja u društvenim naukama u Srbiji* poslužila je konferencija pod nazivom „Stanje i perspektive istraživanja u oblasti društvenih nauka u Srbiji“, organizovana na

Institutu ekonomskih nauka 14. aprila 2011. Cilj konferencije bio je da se identifikuju glavni problemi i izazovi sa kojima se suočavaju istraživači u oblasti društvenih nauka u Srbiji, kao i da se inicira saradnja radi njihovog prevazilaženja. Glavni izazovi na koje su ukazali učesnici konferencije jesu: niska produkcija kvalitetnih naučno-istraživačkih radova; nedostatak multidisciplinarnih projekata; nedostatak primenjenih i empirijskih istraživanja; nedostatak saradnje između donosilaca odluka i istraživača; nedostatak saradnje između akademskih institucija i nevladinih organizacija; nedostatak međunarodne saradnje; nedostatak finansijskih sredstava. Upravo su zaključci i preporuke sa konferencije poslužili u kreiranju ciljeva ovog projekta.

Projekat ima dva osnovna cilja i to: unapređenje kvaliteta naučne produkcije u oblasti društvenih nauka i podsticanje primene rezultata istraživanja u ovoj oblasti nauka u cilju unapređenja društveno-ekonomskog razvoja zemlje. Kako bi se osnovni ciljevi operacionalizovali, ovaj projekat ima i četiri specifična cilja. Na prvom mestu, to je prevazilaženje osnovnih izazova za bolji status društvenih nauka. Naime, učesnici konferencije naveli su niz problema koje bi trebalo prevazići ili u vezi sa kojima bi trebalo ostvariti napredak, kao što su, na primer, sistem vrednovanja, nedostatak finansijskih sredstava, međunarodna saradnja itd. Cilj ovog projekta upravo i jeste da ponudi moguća rešenja ovakvih problema. Drugi specifični cilj projekta je podsticanje bliže saradnje u okviru istraživačke zajednice, gde se posebno razmatra mogućnost osnivanja *Udruženja istraživača iz oblasti društvenih nauka*. Potom, projekat ima za cilj i podsticanje saradnje između donosilaca odluka i istraživača. Istraživanja u oblasti društvenih nauka bi i trebalo da posluže kao osnov za donošenje odluka bitnih za društvenu zajednicu. Na kraju, ali ne i najmanje važno, promocija istraživanja u oblasti društvenih nauka i samog projekta jeste četvrti specifični cilj.

Projekat realizuju radna grupa i lokalna koordinaciona jedinica RRPP-a – Institut ekonomskih nauka, uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Radnu grupu čine istraživači iz oblasti društvenih nauka, kao i zaposleni u Ministarstvu i članovi Odbora za društvene nauke pri Ministarstvu, pri čemu je grupa rodno izbalansirana, a čine je kako redovni profesori i naučni savetnici, tako i mlađi istraživači, kao i istraživači iz različitih organizacija – fakulteta, instituta i organizacija civilnog sektora. Radna grupa je formirana decembra 2011. godine i od tada aktivno radi na realizaciji postavljenih ciljeva projekta.

Jedan od rezultata šest sastanaka i diskusija u okviru radne grupe (koji su realizovani do decembra 2012. godine) upravo je publikacija *Istraživanja u oblasti društvenih nauka u Srbiji: Pregled stanja, karakteristični problemi i preporuke*. Radna verzija publikacije je predstavljena na konferenciji „Sistemske promene za bolji status društvenih nauka u Srbiji“, koja je održana 6. decembra 2012. godine. Cilj konferencije je bio da okupi sve zainteresovane strane i pruži priliku za dijalog između istraživača i donosilaca odluka radi unapređenja stanja u društvenim naukama. Članovi radne grupe su na konferenciji predstavili široj istraživačkoj zajednici i kreatorima politika mere za prevazilaženje osnovnih problema i izazova istraživanja u oblasti društvenih nauka u Srbiji. Predlozi članova radne grupe, u koje su uključeni i komentari i sugestije učesnika konferencije, predstavljeni su u okviru ove publikacije.

Na kraju, par reči o samoj publikaciji *Istraživanja u oblasti društvenih nauka u Srbiji: Pregled stanja, karakteristični problemi i preporuke*. Publikacija ima sedam priloga, na osnovu kojih su formulisani zaključci i preporuke u vidu predloga za praktičnu politiku.

Prof. dr Jovan Babić sa Filozofskog fakulteta u Beogradu se u uvodnom prilogu osvrnuo na značaj i ulogu nauke i znanja u društvu, sa posebnim fokusom na društvene nauke. Drugi prilog pod nazivom *Kapaciteti, prakse i problemi naučno-istraživačke zajednice u Srbiji* pripremili su prof. dr Mina Petrović sa Filozofskog fakulteta u Beogradu i dr Predrag Cvetičanin iz Centra za empirijske studije kulture jugoistočne Evrope. Tekst se zasniva na istraživanju koje je sprovedeno uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja tokom aprila i maja 2012. godine. Na osnovu uzorka od 626 istraživača, autori su ukazali na najveće probleme i izazove sa kojima se istraživači u oblasti društvenih nauka sreću i izneli podatke o tipičnim praksama istraživača u Srbiji, o tome gde najčešće objavljuju, koliko često učestvuju u istraživačkim projektima, koliko često uzimaju učešće na naučnim konferencijama, kakvo im je poznavanje stranih jezika, softvera i sl. Treći prilog pod nazivom *Finansiranje istraživanja*, bavi se problemima nedovoljnog ulaganja u nauku, sa posebnim akcentom na finansiranje istraživanja u društvenim naukama u Srbiji. Ovaj prilog priredili su gđa Marija Veličković iz Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Mihajlo Đukić iz Instituta ekonomskih nauka, RRPP lokalne koordinacione jedinice za Srbiju. Prof. dr Branko Urošević sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu i prof. dr Dušan Pavlović sa Fakulteta političkih nauka u Beogradu pripremili su tekst pod nazivom *Pitanja vrednovanja naučnih rezultata*, koji daje osvrt na trenutni sistem vrednovanja naučnog rada i ukazuje na njegove nedostatke, pružajući predloge za unapređenje

sistema vrednovanja koji bi podsticao produkciju kvalitetnih naučnih radova. Prilog *Položaj mladih istraživača u Srbiji* pripremili su prof. dr Dubravka Valić Nedeljković sa Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i mr Marko Kmezić sa Pravnog fakulteta univerziteta u Gracu. Ovaj tekst daje osvrt na osnovne teškoće sa kojima se mladi istraživači susreću i predlaže mere za njihovo prevazilaženje, kako bi se obezbedila bolja perspektiva društvenih istraživanja u Srbiji. Tekst *Ka unapređenju saradnje između naučne zajednice i kreatora politika u Srbiji* ističe značaj društvenih nauka i istraživanja u kreiranju javnih politika i predlaže mere za unapređenje saradnje između donosilaca odluka i istraživača kako bi se istraživanja stavila u funkciju donošenja odluka zasnovanih na naučnim činjenicama. Ovaj tekst su pripremili prof. dr Mirjana Rašević iz Instituta društvenih nauka, dr Tanja Pavlov iz Grupe 484 i mr Dejan Stanković iz Instituta za pedagoška istraživanja. Najzad, u poslednjem poglavlju publikacije dat je prilog *Inicijativa osnivanja udruženja istraživača u oblasti društvenih nauka*, koji je pripremila radna grupa.

Mišljenja izneta u ovoj publikaciji su stavovi autora i ne predstavljaju nužno mišljenja Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC), niti Univerziteta u Friburgu.

April, 2013

Ivan Stošić
Bojana Radovanović
Mihajlo Đukić
RRPP lokalna koordinaciona jedinica za Srbiju

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

001.891:30

ISTRAŽIVANJA u oblasti društvenih nauka u
Srbiji : pregled stanja, karakteristični
problemi i preporuke / redaktori Ivan Stošić,
Bojana Radovanović, Mihajlo Đukić. - Beograd
: Institut ekonomskih nauka, 2013 (Novi Sad :
SP print). - 150 str. : graf. prikazi, tabele
; 24 cm

Prema Predgovoru, publikacija je deo projekta
'Uspostavljanje dijaloga između zajednice
istraživača i donosilaca odluka radi
unapređenja kvaliteta istraživanja u
društvenim naukama u Srbiji', koji se
realizuje u okviru 'Regionalnog programa
podrške istraživanju u oblasti društvenih
istraživanja na Zapadnom Balkanu (Regional
Research Promotion Programme - RRPP). - Tiraž
300. - Str. 11-15: Uloga i značaj nauke i
znanja sa posebnim osvrtom na društvene
nauke: uvod / Jovan Babić. - Napomene i
bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-89465-04-4

a) Друштвене науке - Научноистраживачки рад
- Србија
COBISS.SR-ID 197923340

